

La cultura del capitalisme

La capacitat d'adaptació del capitalisme sembla il·limitada. La seva història és plena de crisis i contradiccions; però obeint sempre el dictat del mercat i l'interès del capital. Mantenint la lògica del benefici com a fonament d'una *racional* irracionalitat econòmica que determina, de retruc, totes les altres irracionalitats que se'ns imposen.

En èpoques passades, molts dels crítics del capitalisme havien vaticinat la seva imminent superació. Però ara, mentre les desigualtats encara condemnen bona part de la humanitat a la misèria, i el desordre econòmic i polític campa pertot sense fre, els oracles sobre la fi del capitalisme callen o només li pronostiquen l'ensorrament seguit del caos. Vivim, doncs, un present desesperançat. Les velles esquerres occidentals decauen, escindides entre el pragmatisme còmplice d'uns i l'esteticisme narcisista d'altres. I, en plena reculada conceptual, fins i tot la denominació *capitalisme* sembla un anacronisme a substituir per l'eufemisme *sistema*: únic; com si la mera pretensió d'imaginar-lo diferent, o d'imaginar-ne un altre, fos una excentricitat.

S'estima que l'economia irregular –inclòs el tràfic d'armes, de drogues, d'òrgans, les xarxes de blanqueig i d'extorsió, l'esclavatge, etc.– pot representar un terç de l'economia mundial. Exèrcits privats ben finançats dominen àrees importants del planeta, mantenen guerres inacabables, terroritzen comunitats senceres obligant-les a desplaçar-se buscant refugi o ocupen de sobte –fa ben poques hores– ciutats com Mossul. L'explotació infantil és

en la base del sistema productiu de països sencers, al servei de grans marques globals. Els paradisos fiscals gaudeixen d'impunitat i la proporcionen a dojo. La prostitució i el joc s'estenen, actuen com a poderosos reclams turístics i reben tracte de favor de governs... Però sembla que la consciència d'Occident està adormida. Resistències sectorials, protestes puntuals, demostracions de desaprovació..., però greus dificultats per articular propostes de canvi creïbles, per estimular esperances, per actualitzar principis inspiradors d'utopies.

La manca de respostes al capitalisme té, en bona mesura, un caràcter cultural. El capitalisme ha procurat instrumentalitzar la cultura, se n'ha apropiat, i ha modificat la

JOAN M. TRESSERRAS

COMUNICÒLEG, UAB

**És urgent
que la
cultura es
polititzi i que
n'emergixin
discursos
crítics**

xò és tan urgent que des de la cultura emergeixin discursos crítics que ajudin a concebre alternatives versemblants. Ens és imprescindible que l'art i la cultura es polititzin, que no s'entortoliguin en el desconcert, no s'allunyin d'una realitat massa incòmoda i no es refugiïn en l'inintel·ligible. Perquè, encara que la complexitat del capitalisme resulti aclaparadora, necessitem comprendre'n millor les claus i sa-

seva funció social. La cultura ja no és només l'espai de les mediacions on es dirimeix l'hegemonia dels grups socials a través dels llenguatges, dels camps de sentit, dels relats, de les creences, de les ideologies o de la construcció del desig. La cultura és actualment el principal espai de la dominació. Per ai-

ber-ne els punts de vulnerabilitat. Necessitem teories i propostes polítiques capaces de mobilitzar majories disposades a combatre tanta injustícia, tanta violència i tanta immoralitat.

Hi ha moments en els quals la responsabilitat social de la cultura consisteix a ser l'expressió avançada o la revelació d'un món nou. O la denúncia desvetlladora de consciències. Però hi ha moments en els quals la cultura ha d'assumir directament l'exploració i la prescripció de les rutes cap al futur. Ara és un d'aquests moments. I justament aquí; perquè, mentre sentim la barbàrie trucant des de les portes de l'infern, hem pogut engegar un gran moviment democràtic per l'emancipació.

La banalització de la cultura i la seva reducció a simple entreteniment actuen com a narcòtic social. La proliferació de productes d'evasió ens convida més a fugir de la realitat que no pas a entrar-hi a fons, a pensar-la i a transformar-la. La indignació pot ser imprescindible, però no és suficient. La cultura exigent i crítica és la millor via per bastir una política participativa i propositiva. La cultura política ens indicarà si algunes idolatrades formes de contestació són adequades o contraproductes. O si els procediments de lluita que utilitzem contenen ja la llavor i l'autèntica naturalesa dels objectius que persegüim. Per això, enmig d'una crisi social profunda i a pocs mesos de la fita del 9 de novembre, ens convé que la gent de la cultura s'involucri en la més interessant experiència democràtica europea de capgirament de la distribució social del poder.

CRISTINA CALDERER